

Творець і жертва Біломорканалу.

Аksamитний Анатолій Сергійович народився 17 травня 1884 року в місті Ромен Полтавської губернії (нині Сумської області). На допитах, що відбувалися 1930 року в Ростові, Аksamитний власноручно показав: «В графі анкети «о социальном происхождении», к сожалению, должен ответить: бывший дворянин, но это относится к факту рождения, метрики... вырос же я в трудовой обстановке». Батько Анатолія Сергійовича, мабуть, походив з української військової старшини, що дістала російське дворянство й цілковито, як годилося, зрусифікувалася. Мати Варвара Федорівна розлучилася з чоловіком, коли синові ледве виповнилося півтора роки. «А помер він (себто батько. — Л. Ч.), коли мені було 3-4 роки, не залишивши жодного спадку, — свідчив на допиті Анатолій Сергійович. — Щоб виховати й вивчити, мати моя прослужила в конторах залізничного відомства, а з того моменту, коли я зміг допомагати, то заробляв сам відрядною роботою, практикою в Інституті шляхів сполучення». Анатолій Аksamитний закінчив Мінське реальне училище 1902 року і Петроградський Інститут інженерів шляхів сполучення 1912 року.

Безперечно, трудова обстановка, в якій зростав і формувався Аksamитний, не могла не вплинути на його характер і переконання. За роки студентства посилено працював у бібліотеці, входив до ради старост, але до членства в будь-якій з численних партій «не дозрів». 1905 року, заробляючи на хліб насущний креслярем у Харкові на залізниці, Анатолій Аksamитний брав участь у страйку й повстанні на станції Патюніно, за що звільнили його без права працювати на залізницях. Проте зі списків студентства його не виключили.

1907 року він потрапив на пошуки водних шляхів до Сибіру, захопився і пропрацював шість років на різних дуже важливих водних роботах — від техника до начальника партії. Як він написав у своїх показаннях: «Ці роботи визначили мою спеціалізацію з водних шляхів на все подальше життя». Закінчивши 1912 року інститут, дістав закордонне відрядження до Франції та Німеччини. Це було 1913 року: за дорученням Міністерства шляхів сполучення Анатолій Аksamитний вивчав водні шляхи, насамперед штучні канали Західної Європи. З'являються і його друковані праці: «Водный путь на р. Ухту» (1906 р.); «Шлюзы для Каско-Иртышского водного пути» (1911 р.); «Описание проекта Камско-Иртышского водного пути. Шлюзы» (1912 р.); «Средне-Германский канал и его сооружения» (1914 р.)

Як бачимо, всі друковані праці — дореволюційні. Радянський період виявився несприятливим для наукової діяльності.

З ростовських показань Анатолія Аksamитного: «Працюючи з 1914 року до Жовтневої революції в Управлінні водних шляхів, я займався багатьма проектами, та головним чином двома: вивченням Дніпровських порогів і Волго-Донським каналом». «В момент Лютневої революції 1917 року я був дуже захоплений технічним проектуванням і брав участь у розробці надрукованого плану будівництва водних шляхів, отже, від політики був вельми далекий».

Влітку 1917 року зібрався перший з'їзд водників, який започаткував Профспілку робітників водного транспорту. Анатолій Аksamитний брав у цій акції активну участь, після чого подався у відрядження на Маріїнську водну систему. Та ще на початку літа родина Аksamитного переїхала з тодішнього Петрограда на дачу в село Сорочинці на Україну, звідки через несприятливі обставини повернутися вже не змогла, і — найголовніше — йому запропонували посаду начальника робіт зі шлюзування Дніпра. Жовтнева революція заскочила його у відрядженні на шлюзуванні Дону, звідки він вирвався до родини в село Сорочинці, а в Петроград з великими зусиллями довелося приїхати вже під зиму.

Ворогом радянської влади Аksamитний не був, єдине, чого він прагнув — плідно працювати на благо держави, застосовуючи свої знання і досвід на практиці. Хоча далеко

не всім професіоналам припало до вподоби розпорядження й вибрики нової влади, вони ігнорували їх, «саботували». Коли розпочався отой «саботаж», Аксамитний ретельно переглядав, підбирав, упакував виконані проекти. Намагався їх зберегти, адже чимало матеріалів були унікальними. До того ж він загорівся ідеєю утворення абсолютно нового органу (Комгосор), що мав би об'єднати всі будівництва у ділянці водного господарства. І коли новоутворений Комгосор перебрався до Москви, Аксамитний перейшов до нього з Голоовводи разом з проектним Бюро, яким продовжував завідувати. Неодноразово питання про Комгосор заслуховувалося на Раді Народних Комісарів (СНК) під головуванням В.Леніна. На цій обставині Аксамитний особливо наголошував під час допитів. «Тричі бачив і слухав тов. Леніна, — з гордістю наголошував він. — втретє у травні 1918 р., коли доповідав питання про Волго-Дон. Ленін спрямовував на такі проекти, як Волховські пороги і Волго-Дон». В.Ленін особисто знайомився з наданими матеріалами. «Але тоді прагнення працювати на Дніпрі, зустрітися з родиною спричинили мій від'їзд на Україну, в чому посприяв мені тов. Бонч-Бруєвич, видавши перепустку на виїзд, а в'їзду туди допомогло і моє народження на Полтавщині. На Дніпрі тоді йшли пошуки, результати яких було використано Дніпробудом».

Проте на рідній Україні Анатолій Аксамитний не затримався. Тут точилася жорстока міжнаціональна і класова боротьба, влади з калейдоскопічною швидкістю змінювали одна одну, солдати всіх армій лютували, набув поширення і кримінальний, і політичний бандитизм. Рятуючись від цієї біди, Анатолій Аксамитний переїхав з дітьми в Ростов, де господарювали білі. Під натиском червоних білогвардійці готувалися до втечі. Управління шлюзування, де служив Аксамитний, вони евакуювали до Анапи. Багато спеціалістів, скориставшись нагодою, виїхало за кордон. Анатолій Аксамитний залишився, і був призначений головним інженером шлюзування річки Дон. На цій посаді пропрацював десять років у придонському краї. А вже звідси його перекинули на будівництво ББК. Анатолій Сергійович з ентузіазмом узявся до улюбленої справи, але тривало це зовсім недовго.

Ситуація в країні переможного соціалізму наближалася до катастрофічної. План першої п'ятирічки було виконано на 22%, зокрема було проведено меліорацію та гідробудівництво на Північному Кавказі. Звісно, творці безумного «великого стрибка», себто члени Політбюро, керівники нової сталінської формації не могли взяти провину на себе. Вони терміново підшукали винуватців з когорти «старших спеців», вигадали Шахтинську справу і Промпартію, призначили головних «шкідників» у центрі. Ну, а далі кожна галузь повинна була визначити, хто ж відповідатиме за провал виробничих планів і сталінських задумів. Щойно прогрімів гучний процес Промпартії. Усе це зачепило своїм чорним крилом і «старого спеца», та ще й дворянського походження Анатолія Аксамитного.

У березні 1930 року його прізвище вперше прозвучало на допитах у Ростові — як одного з керівників Донської шлюзової системи. На початку жовтня 1930 року головного інженера ББК Аксамитного викликали у службових справах до Москви, де його було заарештовано і допроваджено в Ростов-на-Дону, де ним заопікувався помнач ЄКУ ПП тов. Лістенгурт. Завдання у слідчого було нехитре: зробити Аксамитного цапом-відбувайлом за зрив програми в гідротехнічному та меліоративному будівництві Північного Кавказу. Саме він був оголошений керівником контрреволюційної шкідницької організації. Карно-архівна справа №37179 налічує 20 грубезних томів. Обвинувачені (а їх понад двадцять) отримали різні терміни ув'язнення — від десяти до трьох років, дехто був покараний умовно, декого виправдали — за співпрацю зі слідством, за потрібні показання. Вибивали необхідні показання і з Аксамитного. Власноручні «зізнання» Анатолія Сергійовича корегувалися, чекісти вносили туди відповідні правки, вставляли фрази про наявність «шкідництва», ба навіть прізвища «шкідників». Передруковані тексти Аксамитний мав підтвердити своїм підписом. Але жодного його підпису під цими виправленими, скоригованими показаннями немає. Яку ціну він за це заплатив? Мабуть,

що найвищу. Останній протокол допиту датовано 19 січня 1931 року. На позовклому аркуші зберігся червоним олівцем напис: «К 10 часам утра 24.01.31 г». Що це могло означати — самі здогадуйтеся, але з Ростовської тюрми Аксамитний так і не вийшов. У матеріалах слідчої справи документів про засудження, страту чи звільнення з-під варти Аксамитного не значиться. Найімовірніше, його заморили, замордували на допитах. За поданням прокурора Ростовської області від 22 березня 2002 року на підставі ст.3 п.«б» Закону РФ «Про реабілітацію жертв політичних репресій» від 18 жовтня 1991 року Аксамитного Анатолія Сергійовича реабілітовано. Звісно, посмертно. Такою виявилася розплата за принциповість і порядність.